

DRUŠTVENIK

LETO 1932 — ŠTEVILKA 2

Odkritosrčnost — bistveni pogoj verske omike

Verska omika vsakega posameznika mora biti zgrajena na verskih resnicah, ki jih je po zgledu svojega bogoljubnega življenja dajala otroku mati — tako smo zadnjič izvajali na tem mestu. Na tej podlagi dopolnjuje potem versko kulturo mladega človeka in jo v vseh podrobnostih izdelava Cerkev po svojih služabnikih. Cerkev pa ne skrbi samo za to, da se mladenič v verskih resnicah še točneje poučuje, ampak ga tudi bolj in bolj posvečuje po zakramentih, tako da — čedalje tesneje združen z Bogom — živi s Cerkvijo, to je z občestvom vseh vernikov, eno in isto življenje. Tako mlada duša vsrkava vase verskega duha, se z njim neopazno prešinja in po soudeležbi pri bogoslužju pozlahtnjuje ter raste v čednostih. Mladí človek tiho, od stopnje do stopnje, nekako naravno bolj in bolj dozoreva v versko omikane člana svojega naroda, ki svojo srčno kulturo, zlahkne nravi in plemenito mišljenje črpa iz vere v Boga. To duhovno rast pa poleg Cerkve ves čas krepko pospešujejo in podpirajo dom, soseska, vas, zglede vsega ljudstva. Domoljubje in hrepka zvezanost vsakega slovenskega človeka z lastnim, nabožnega duha globoko prešinjanim ljudstvom je najtrdnjše jamstvo za krščansko versko kulturo našega naroda.

Vera pa mora biti odkritosrčna, nabožna čustva morajo prihajati človeku in narodu res iz srca, pobožnost mora biti iskrena brez vsake hlimbe, pobožnim besedam in obnašanju morajo odgovarjati tudi pobožna čustva in bogoljubna dejanja. To je temeljna zahteva resnične verske omike, zakaj neodkrito-

srčna, zgolj hlinjena vera, ki jo kdo iz raznih posvetnih nagibov samo na zunaj kaže, ne da bi jo nosil v duši, sploh ni nobena vera. Taka laživera in lažipobožnost je nerodovitna, se ne očituje v dobrih delih in pravičnem življenju, je goli videz in prevara. Vera, ki ne izvira iz lastnega trdnega prepričanja, ki je prisiljena, ki je samo priučena, ne pa v srce vsajena in iz srca pritekajoča, ki jo kdo kaže samo zato, ker to drugi zahtevajo ali ker to koristi, se po krivici imenuje vera. Dejansko je taka nabožnost samo prazna navada ali pa golo licemerstvo, da bi se človek ne zameril ali pa da bi se zdel pravičen, ne da bi to v resnici bil.

Pa tudi taka pobožnost ni prava, ki sicer ni licemerska v zgoraj opisanem smislu, katera izvira pač iz nekega kottička srca in kateri odgovarjajo neka pobožna čustva in pobožna razpoloženja, ki pa se ne kaže v bogoljubnih dejanjih. Taka vera sicer ni popolnoma hlinjena, je pa vsekakor čisto mrtva. Naj se tak človek se tako topi v pobožnih čustvih, naj se še tako goreče trka na prsi, naj še tako skrušeno moli, roma po najrazličnejših božjih potih in sprejema zakramente — ako ne ljubi svojega bližnjega, ako je trd do revežev, skop in neusmiljen, ako svojim hlapcem in delavcem pritrjuje od mezde in z njimi ne ravna kakor z ljudmi, ampak jih ima za sužnje, ako uživa od svojega bogastva sam, da streže svojemu pohlepu in ugodju, ne da bi pomagal potrebnim kakor svojim bratom — potem je njegova pobožnost brez cene, mrzla luč, ki nikogar ne ogreva, jalovo čustvo brez sa-

du in brez korenine. Sam škof Ketteler, ki je na glasu kot svetnik, je dejal, da ne prejema vredno svetega Rešnjega Telesa, kdor nima bratovske ljubezni do svojega bližnjega in mu je v dejanju s pravičnostjo in dobroto ne izkazuje.

In res! Vera, pobožnost, bogoljubnost obstoja v otroškem, odkritosrčnem, pravilnem odnosu do Boga, ki zahteva, da živimo po pravilih, katera nam je on zapisal v srce, po glasu svoje vesti, po razodetju Božjega sina, po moralnih zahtevah, ki sledijo iz tega, ker je naša duša po Njegovi podobi ustvarjena in ker mora biti odsvit Njegove lepote. Ali pa je to pravilen odnos do Boga, če ljubezen do Njega samo hlinim? Če z ustnicami zatrjujem, da v večno Resnico in Pravico verujem, napram svojim soljudem pa sem krivičen in kršim postavo ljubezni? Če z ustnicami klepečem molitve, svojemu sobratu pa v potrebi ne pomagam in sem slep in gluha napram bedi siromakov? Če »pobožno« v cerkvi zdihujem k večni Ljubezni, v resnici pa mi ni mar za prošnje in upravičene zahteve zatiranih, ki moje ljubezni najbolj potrebujejo? Ali je prava in srčna pobožnost, če molim, se postim in dajem miloščino samo le zato, da me drugi vidijo in hvalijo? Če se udeležujem bogoslužja in sprejemam svetotajstva samo le zato, ker se bojim staršev, dušnega pastirja, sofaranov, ker se nočem zameriti, ker bi rad veljal za tako pobožnega, lepega in dobrega kakor so drugi, ko pa v resnici nisem? Če sploh svoje verske dolžnosti v prvi vrsti opravljam zato, ker se bojim, bodisi Boga, da bi me ne kaznoval, bodisi svojega dušnega pastirja, da bi me ne grajal, bodisi soljudi, da bi me ne imeli za nevrednega člana svojega občestva? Sicer je prav, če se Božjega veličanstva zaradi njegove pravičnosti spoštljivo bojimo, toda obenem in še bolj ga moramo ljubiti in se prizadevati, da delamo dobro bolj iz ljubezni do Njega, nego iz strahu pred kaznijo, bolj zaradi same lepote in dobrote čednostnega dejanja in življenja, ki nas Bogu približuje in po Njem upodobljuje, nego zato, ker nam je to ukazano in predpisano. Pobožnost iz golega strahu ali

predvsem zaradi strahu in ozira na druge, ki pobožnosti od mene pričakujejo in mi jo velevajo, ni vredna svobodnega človeka, je znak hlapčevske narave, potuhnenosti in nizkega koristoljubja. To je licemerstvo, ki Boga kruto žali, ker hlinimo ljubezen do Njega, do njegovih zapovedi in do njegove neskončne svetosti zato, da ne bi imeli od preziranja do Njega in njegove večne postave škode na svojem ugledu pri soljudeh; zato, da bi imeli od zunanjega češčenja Boga kot »vse časti vredni možje« korist v svojih posvetnih poslih. Taka in podobna »pobožnost« je Bogu največja gnjusoba in kjer taka »vernost« vlada, tam ni govora o verski kulturi, tam nimamo vernega naroda, ampak čredo licemerskih hlapcev, ki ne služijo Bogu, ampak le pasejo svoj lastni egoizem.

Nihče ni tako odločno obsodil »nabožnega« licemerstva kakor naš gospod Jezus Kristus. Jude, ki so najvestneje izpolnjevali neštevilne predpise svojega verskega obreda in Bogu zažigali na tisoče in tisoče žgalnih darov, medtem ko je njihovo srce bilo polno sovraštva, jeze in zavisti, je spomnil na preroka, ki je »svojemu narodu zagrmel, da so njegove molitve, obredi in žgalni darovi Bogu gnjusoba, ker jih prinašajo nečiste roke, omadeževane od krivice, goljufije in zatiranja revežev. »To ljudstvo me časti z ustnicami, njih srce pa je daleč od mene.« In psalmist pravi: »Nad žga'nimi darovi nimaš dopadenja, pravi dar Bogu je skrušeno in ponižno srce.« Ostro in pikro je grajal Gospod farizeje, ker so pač po predpisih Mojzesovega obreda skrbno čistili in umivali čaše in sklede, da se ne bi »onečistili«, njihovo srce pa je bilo polno goljufije in hudobije. »Gorje vam,« jim je zaklical, »odzunaj se kažete ljudem pravične, znotraj pa ste polni hinavščine in krivice.« In ob drugi priliki svari ljudstvo pred temi laži-pobožnjaki, ki vdovam hiše požirajo, medtem ko hinavsko opravljajo dolge molitve. »Gorje vam, ki potresate glavo s pepelom, kadar se postite, in moleč kremžite čmerne obraze, da bi ljudem pokazali, kako ste skrušeni, pravico in

ljubezen božjo pa zanemarjate! In celo očitni grešniki, hudodelci in vlačuge, ki se resnično spokorijo, bodo imeli v nebeškem kraljestvu prednost pred temi »pobeljenimi grobovi«, ki v molivnicah zavzemajo prva mesta in se v svoji nadržutosti zaradi svoje navidezne pobožnosti povišujejo nad druge.

Verska kultura zahteva odkrite pobožnosti in vere, ki se očituje v de-

njih. Kesnična in globoka je verska omika naroda, če vernost izvira iz srca, iz pravega prepričanja in iz ljubezni, ne pa iz strahu, navade in egoističnih nagibov. Taka srčna in dejanska, vsega človeka prešinjajoča, odkritosrčna vernost in pobožnost bo oplojevala vse pango narodovega kulturnega delovanja, bo narodovo kulturo požlahtnjevala in dvigala.

F. T.

Niko Kuret:

O našem igranju

2. Jasni pojmi!

Zadnjič sem hotel pokazati na podlagi zgodovinskega razvoja in na vzroku nastanka gledališča, kako resen in važen pojav je to bil vseskozi in v kako nespoštljivo razmerje se postavljamo do njega, če se mu bližamo brez zavesti njegovega bistva ali celo kot samo lahki in dobrodošli zabavi.

Ce je zadnji članek hotel posvetiti v bistvo gledališča, naj bo današnji namenjen še posebej ljudskemu gledališču, našim podeželskim odrom.

V teku stoletij je gledališče iz predstava bratovščin ali pcutujočih sejmskih glumačev postal urejena ustanova po mestih, kjer se zidajo posebna poslopja za gledališke predstave in kjer nastane s tem nov poklic — igralcev. Znameniti pisatelji iger dvignejo gledališče po svoje do umetniške višine. Gledališče postane tako umetnost.

Kaj pa je umetnost? Niste mi mogli zastaviti težjega vprašanja. O tem govore debele knjige in preveč si lastim, če vam hočem povedati to v par besedah. Pa naj mi bo vendar dovoljeno, da poskusim. Umetnost je oblikovanje doživetega čuvstva. Oblikujem pa čuvstvo lahko v plesu (v njegovi prvotni obliki!), v pesmi, v glasbi, v sliki ali kipu, v igri. In tisti, ki gleda ples, bere pesem, posluša glasbo, opazuje sliko ali kip, prisostvuje igri, spet doživlja tisto čuvstvo, ki je gnalo umetnika k ustvarjanju.

Gledališče, ki je postalo umetnost, more računati na umetniško podajanje skoraj izključno le tedaj, če igrajo v njem ljudje, ki jim je igranje poklic, ki se z ničemer drugim ne bavijo.

Kaj pa sedaj ljudski odri?

V tem oziru vlada pri nas zmeda ali pa neiskrenost. Stvar si bomo najlaže predočili s preprosto primero vzeto iz naših razmer. V Ljubljani imamo univerzo, vseučilišče — in imamo Narodno gledališče. Eno je naše znanstveno središče, naša najvišja prosvetna ustanova. Drugo je naše osrednje umetniško gledališče. Razmerje tega narodnega gledališča do ljudskih odrov je isto kakor razmerje univerze do naših prosvetnih društev, ki so tudi po svcje (ali bi vsaj morala biti) naša ljudska vseučilišča, ognjišča narodne prosvete. Kakor se obrača univerza le do omejenega kroga članov naroda, ki goji čisto znanost, tako tudi umetnik, ki zavcd, kakršno je Narodno gledališče, ne more delovati za vse plasti naroda. Pač pa služi delo univerze za podlago poljudnega prosvetnega dela, in ustvarjanje Narodnega gledališča je vsaj v omejenem obsegu za vzor in merilo ljudskim odrom, ki jim pot do umetniških učinkov nikakor ni zaprta.

A kakor ni namen prosvetnega dela med narodom, gojiti samo čisto znanost zaradi nje same, tako tudi ljudski odri ne morejo težiti za golo umetnostjo, ki jim je le tako redkokdaj dosegljiva. Biti jim mora pač vzor, a ne edini namen.

Dospeli smo s tem do jedra vsega vprašanja. Če smo doslej lahko zgolj teoretično mirno razglabljali razmerje med poklicnim in ljudskim gledališčem, bi pocej utegnili priti v prepir in nesoglasje. Ljudsko gledališče ima namreč ne samo svojim močem in zmocnostim odgovarjajoče umetniško poslanstvo, ampak tudi svoje prav posebno in izredno važno prosvetno-nravno poslanstvo. Dva ugovora slišim. Eden pravi, da tega poslanstva ne sme odklanjati niti poklicno gledališče. Drugi trdi, da je vsako drugačno, še prav posebno pa kako prosvetno-nravno poslanstvo, z umetniškim nezdržljivo.

Ni na mestu, da bi tu razpravljali o npravičenosti prvega ugovora. Deloma bo dal rešitev odgovor na drugi ugovor. Vsaka umetnina mora res da nastati iz umetniškega doživljanja čustva. Nikjer pa ni povedano, da tako čustvo ne bi smelo biti tako, da bi vplivalo prosvetno-vzgojno, нравno-dobro. Lahko torej izbiram za oder le take igre, ki v umetniški obliki morejo vzbujati taka čustva. S tem sem izbiral med obstoječim, ker mi ne gre le za umetniško, ampak tudi za prosvetno-nravno vrednost, pri čemer pa sem v polni meri upošteval umetniško ceno igre.

Poklicnemu gledališču gre samo za umetnost. On ne bo izbiral (ali ravna prav ali ne, je drugo vprašanje). Ljudskemu gledališču pa gre tudi za prosvetno-nravno plat. Njegova dolžnost je torej, da ne zanemari umetniške vrednosti igre, da pa tudi temu primerno svoje igre izbira. In še: ljudsko gledališče ne zmaga umetniško previsokih in pregloboko zajetih, zato so zanj, pa najsi je njih prosvetno-nravna vrednost še tako visoka, brez pomena.

S tem sem, mislim, razmerje med poklicnim in ljudskim gledališčem razčistil vsaj v osnovnih potezah. Iz tega pa ne bo težko razbrati nalog in bistva ljudskega odra kot takega.

Ljudski oder je vedno izraz kake skupine ljudi, ki je po svojem prepričanju določno usmerjena. Bilo je

takšno grško gledališče kot izraz grškega verstva, razvilo se je v tem smislu srednjeveško gledališče kot izpoved krščanske vernosti, pojavilo se je z istim hotenjem rusko sovjetsko gledališče kot izpričevalo komunističnih teženj. Zgoraj sem že pokazal, da ni nujno, da je tako ustvarjenje z določnimi nameni neumetniško. Dogaja se pa tudi, da pri tem umetnost res postaja postranske važnosti. Srednji vek svojih iger gotovo ni ustvarjal z umetniškimi nagibi, boljševeiki so spčetka umetnost spleh hote in namenoma zanemarjali. Taki pojavi ljudskega gledališča so pretirani, ako se pojavljajo dandanes (srednjega veka pač zato ne bomo obsojali).

Z drugimi besedami se to pravi, da so naši ljudski odri dejansko zastopniki neke ideologije. Zvestoba in iskrenost zahtevata, da vsaka skupina, ki izpoveduje kakršnokoli ideologijo, po tej ideologiji tudi živi in se po njej ravna v slehernem svojem dejanju.

Ljudski odri morajo zato med umetniškimi repertoarjem iger izbrati samo take, ki odgovarjajo njihovi ideologiji ali ji vsaj nišo nasproti. Merilo je torej samo njih ideologija, kadar gre za izbiro iger (naj še enkrat poudarim, da upoštevam le umetniško neoporečne igre, ne pa ostale šaro, ki ni vredna omembe), drugo merilo pa je sposobnost igralcev.

Doslej se marsikje ne dela tako. Merilo je — želja občinstva, ki je razvajeno in — brez svoje krivde — skvarjeno. Če se pri tem sega po neumetniški plaži, je to žalostno dovolj. Kjer pa silo store prepričanju, ideji, da izberejo igro, ki prepričanju vse prej nego odgovarja, je težko najti besede za obsodbo.

Dokaj časa že razglabljam vse te reči. Učim se pri tujih vzgledih, poskušam sam na odru.

Pa bodo med znanci tudi taki, ki bodo vrgli krilatice: samih duhovnih iger in misterijev bi rad! Nápak, popolnoma nápak. Zdavnaj je že ovržena smešna trditev, da kristjan ne sme biti vesel! Ali naj torej kot kristjan igram le po-

božne igre, misterije? Pojdi brat stare rckopise srednjeveških misterijev, pa boš naletel na prav kosmate šale med najbolj svetimi prizori! Kako je že rekel stavní sodobni ruski režiser Tajrov? »Resnično gledališče se giblje stalno med dvema tečajema: misterijem in harlekinado.« Prav od srca se homo ra-

di smejali zdravi, klenci šali. Le polizanega žgačkanja se homo branili! Glavna stvar so jasni pojmi. Poskusil sem jih razjasniti. Marsikateremu našemu odru sem morda ustregel. Še bolj bi mu, če bi mu dal iger, ... Kar dati jih ni mogoče, nasvetovati se pa da. Tudi to bo še prišlo na vrsto.

Kaj moramo vedeti o sedaj obstoječem društvenem zakonu?

Temelj sedanjemu društvenemu zakonu je postavljen s členom 13. Ustave kraljevine Jugoslavije, ki se glasi: »Državljeni imajo pravico združevanja, zborovanja in dogovarjanja v mejah zakona. Ne sme pa biti združevanje na verski ali plemenski ali pokrajinski osnovi za strankarsko politične namene niti za namene telesne vzgoje.«

Po ustavi torej niso izključena sploh združevanja na verski ali plemenski ali pokrajinski osnovi, kakor pomotoma marsikdo misli, ampak samo za strankarsko politične namene ali za namene telesne vzgoje na tej osnovi so zabranjena.

Ako se hoče ustanoviti kako društvo, morajo najmanj trije ustanovitelji podati pristojnemu občemu upravnemu oblastvu druge stopnje — torej pri nas banovini — po občem pravnem oblastvu prve stopnje — torej sreskem načelstvu — ali v Ljubljani upravi policije —, prijavo in tej priložiti v 5 enakih izvodih društvena pravila s svojimi podpisi. Najboljše je, da zahtevajo prejem prijave takoj pismeno.

Po § 3. Društvenega zakona se morajo v pravilih društva ugotoviti: 1. ime, sedež in področje društva; 2. naloga društva in sredstva, s katerimi jo doseže; 3. ustroj uprave in način, kako se v društvu polnovečjavno sklepa; 4. odredbe o vstopu v društvo in o izstopu; 5. pravice in dolžnosti članov; 6. zastopanje društva; 7. društveni znaki, pečat, obleka in podobno; 8. namemba

društvene imovine, če društvo prestane.

Pri tem društveno ime ne sme nasprotovati društveni nalogi in se mora razlikovati od naziva drugih javnih uradov in javnih teles, kakor tudi od imen drugih društev v istem kraju.

Ako društvo po svojem imenu, svoji nalogi ali ureditvi ni nasprotno državnemu ali družabnemu redu, ali javni morali ali prej navedenim določilom Ustave, ga upravna oblast ne bo prepovedala in ako predlagatelji v roku 6 tednov ne prejmejo prepovedi, lahko smatrajo, da je društvo odobreno in društvo stopi v življenje. Zoper prepoved društva je dopustna pritožba.

Društvena uprava mora priobčiti občemu upravnemu oblastvu prve stopnje s pismeno vlogo izvoljene člane uprave, naznačiti njih poklice in prebivališče, o društvenih članih mora voditi točne sezname, katere mora na vsakokratni poziv izročiti omenjenemu oblastvu oziroma dovoliti vpogled.

Na društvene skupščine smejo prihajati samo člani in imenoma povabljeni gosti. Vsaka skupščina se mora pismeno prijaviti občemu upravnemu oblastvu prve stopnje 48 ur pred dnevno skupščine in naznačiti čas, kraj in dnevni red skupščine. Ako prijavljena skupščina nasprotuje pravilom ali zakonu, jo lahko oblastvo prepove ali stavi nasprotno predmete iz dnevnega reda. Tudi zoper te prepovedi je dopustna pritožba. Za sestanke v prosvetne ali zabavne namene veljajo obči policijski predpisi, teh prijav se navadno ne zahteva.

Upravno oblastvo I. stopnje ima pravico zahtevati pregled zapisnikov o sejah in skupščinah in ustaviti sklepe, ki se protivijo pravilom ali zakonu. Seveda je tudi v teh slučajih dopustna pritožba, ki pa nima odločilne moči.

Kdor se pregreši zoper odredbe društvenega zakona ali se ne pokorava oblastvenemu pokorenju o odstranitvi ali razpustu, se lahko kaznuje z zaporom do 30 dni ali v denarju do 5000 Din,

odnosno z obema kaznima, če ni v njih dejanju težjega kaznivega dejanja po drugem zakonu.

Zoper kazni, ki jih izrekajo upravna oblastva prve stopnje, je dopustna pritožba na obče upravno oblastvo druge stopnje v 15 dneh od dne vročitve.

Poleg tega se nahajajo v društvenem zakonu določbe o političnih društvih in strankah ter o shodih in posvetih, ki nas pa tukaj ne zanimajo.

Kaj nam je treba za ustanovitev kina in kakšni naj bo?

Ze v lanskih številkah »Društvenika« smo razpravljali o nujni potrebi skiop-tikona ali kino-aparata za prosvetno društvo. Primerjava je takrat v vseh slučajih izpadla v dobro kino-aparatu, kar je povsem razumljivo glede na velike prednosti, ki jih nudi kino-aparat prosvetnemu društvu. Dočim smo tam ugotovili le vse prednosti, smo se le malenkostno dotaknili vprašanja, kako si društvo nabavi aparat in koliko utegne tak kino-projekcijski aparat stati. Ker so pa prav ta vprašanja za vsako društvo najvažnejša, si oglejmo stroške za nabavo kino-aparata in njih odplačevanje.

Za društvo, ki se je v principu odločilo za kino-aparat, bo ogromne važnosti ugodna rešitev vprašanja, če bo moglo odplačati po gotovem številu let aparat brez podpor, torej z dohodki, ki jih bodo prinesle kinopredstave. Naj poudarimo vnaprej, da bi bilo za manjša društva seveda najbolj ugodno, če bi jim bili na razpolago ceneni, stari in že rabljeni kino-aparati. Odplačevanje takih aparatov bi naložilo društvu mnogo manj bremen in jim nudilo večjo sigurnost o aktivnosti kino-predstav. Vendar na podlagi izkušenj, ki so jih imela nekatera naša društva s starimi, že rabljenimi aparati, odsvetujemo vsakomur nabavo rabljenih kino-aparatov iz sledečih razlogov: prvič se pri nakupu starega kino-aparata navadno ni nikdar mogoče

do dna prepričati o vseh njegovih slabostih, ker društvu kot kupcu pri nakupu navadno ni na razpolago strokovnjak, ki bo mogel tako točno pregledati aparat, da bi bili društveni funkcionarji v resnici brez skrbi glede funkcioniranja aparata. Drugič so taki stari aparati navadno izdelki, ki so stari že najmanj 6 do 10 ali celo več let in so radi tega povsem zastarelih tipov, kakršnih danes več ne rabimo in kateri pokažejo v obratovanju nebroj več napak in nedostatkov kakor modern novi aparati. Tretjič nudijo taki aparati stalno nevarnost, da kljub temu, čeprav mogoče funkcionirajo še povsem v redu, radi dolgotrajne rabe kaj radi odpovedo, nakar so potrebna draga in zamudna popravila, ki kaj hitro stanejo toliko, kolikor bi znašala kupna cena za nov aparat, v številni seveda tudi nabavno ceno starega aparata. Navadno pa se zgodi, da društvo, ki kupi star projekcijski aparat, v par letih kupi novega, to pa zato, ker povsem jasno uvidi, da s starim aparatom, ki prav rad trga film, trese projecirane slike itd., ne more shajati. Veliko vprašanje pa je, če je takrat društvu dana možnost, da preda stari aparat vsaj za polovično ceno, kakor si ga je samo nabavilo. Zato je na mestu previdnost in načelo: Bolje kupiti nov aparat, pa naj si bo dražji kakor pa star, cenen in nesiguren aparat.

(Nadaljevanje.)

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Jubileji v naših društvih. Letos bo slavilo glasbeno društvo »Ljubljana« svojo 40letnico. Ta jubilej bo društvo proslavilo s slavnostnim koncertom ter bo ob tej priliki proizvajalo Sattnerjevo kantato Soči s spremljevanjem orkestra. Društvo je tekom svojega obstoja priredilo lepo število koncertov doma in po raznih krajih naše domovine, nastopilo pa je tudi na Čehoslovaškem.

Večje število prosvetnih društev tudi slavi letos svoje jubileje. Tako ima K. s. izobraževalno društvo v Mengšu 35letnico svojega obstoja. Društvo se je zlasti pred vojno živahno gibalo ter si zgradilo krasen prosvetni dom z lepim odrom. Prepričani smo, da bo to priliki društvo porabilo za novo poživitev prosvetnega dela.

Jeseniško Krekovo prosvetno društvo je bilo ustanovljeno l. 1897., torej slavi letos 35letnico obstanka. Brez dvoma je to najbolj delavno in živahno slovensko društvo. Največji dokaz njegove delavnosti je krasna palača, ki nosi s ponosom naslov Krekov prosvetni dom. Prejšnji dom je postal premajhen, da bi sprejel številno članstvo z vsemi odseki pod svojo streho. Zato si je društvo omislilo nov dom, ki ga je pred par leti dovršilo in izročilo svojim namenom. Živahno delujejo v njem odseki, kakor: godbeni, ki šteje 50 članov, pevski ženski, dekliški, fantovski in dramatični. Značilno je, da je to društvo že n. študiralo 4 opere, ki so nešteto rat napolnile mogočno gledališko dvorano Krekovega doma. Svojo 35letnico bo gotovo društvo proslavilo z izbranim programom. Upamo, da bo ob tej priliki tudi drugi socialni dan na Jesenicah v spomin 15letnice Krekove smrti. Zato že sedaj opozarjamo na to proslavo vsa društva, zlasti pa vse fantovske odseke, ki naj prirede ob tej priliki tudi fantovski tabor s primernimi tekami na Jesenicah.

Petintridesetletnico praznuje končno tudi S. k. izobr. društvo Sv. Križ pri Litiji. Zeleli bi da bi se po večletnem spanju tudi to društvo zdrnilo in zbudilo k novemu življenju.

Tridesetletnico svojega obstanka praznujejo letos sledeča društva: Prosvetno društvo v Preski, Prosvetno društvo na Viču, Prosvetno društvo v Kranju in v Šmartnem pri Kranju, dalje Zagorje ob Savi, Sv. Duh pri Krškem, Prosvetno društvo v Radovljici, v Robu pri Vel. Laščah in Prosvetno društvo na Mirni. Vsa ta društva so bila ustanovljena leta 1902. Mnogo izmed njih je še danes živahno delovnih in kljub temu, da letos prekoračijo mladeniško dobo in stopijo

v moško dobo, dažejo s svojo živahnostjo, da se pretaka po njihovih žilah še mladeniška kri.

Srebrni jubileji. Društvo, ki dočaka 20-letno dobo, je gotovo dokazalo zmožnost življenja. Saj je to cvetoča doba mladeniča, ki s polno energijo posvečuje vse moči ljudski izobrazbi in prosveti. Zato je primerno, da društvo ob taki priliki poleg slovesnosti pripravi tudi prireditev hvaležnosti. Primerno je, da se spomni onih zvestih članov, ki so sodelovali v društvu polnih 25 let. V ta namen jim pokloni diplome hvaležnosti ali diplome častnega članstva. Spomni naj se ob tej priliki tudi svojih dobrotnikov in jim napravi primerno podoknico. Služba božja naj bo posvečena v blagor mrtvih in živih članov društva. Za 25letnico naj si društvo gotovo omisli zastavo, za katero dobi primerne načrte in proračune v Prosvetni zvezi. Celotni izdatki za tako zastavo znašajo 5000 dinarjev. Za slavnostne govornike na zahtevo preskrbi Prosvetna zveza. Sledeča društva praznujejo letos 25letnico obstoja: Prosvetno društvo pri Sv. Petru v Ljubijani, v Mostah, Prosvetno društvo na Homeu pri Kamniku, Prosvetno društvo na Kor. Bebi, Prosvetno društvo v Št. Rupertu na Dol. in v Borovnici. Brez dvoma bo za Dolenjsko proslava v Št. Rupertu ena največjih prosvetnih prireditev v tekočem letu. Društva naj priredijo v teh dneh »prosvetne dan« in »prosvetnim taborom«, popoldne pa bi pripravili okrožne pevske tekme in okrožne dekliške sestanke. Društva, ki žele, da jim Prosvetna zveza izdela in pošlje podrobni program, naj se obrnejo takoj na osrednjo pisarno, Miklošičeva cesta 5, Ljubljana. Nobeno društvo naj ne prezre teh jubilejev, ker so ti najbolj primerni za poživitev društvenega življenja.

Materinski dan. Ker pade letos praznik Marijinega oznanjenja na veliki petek, zato ga slovesno praznujemo v ponedeljek po beli nedelji. Ta praznik posvetijo torej vsa naša društva slovenskim materam. Tudi letos opozarjamo in vabimo društva, zlasti dekliške krožke in ženske odseke, da prirede na belo nedeljo popoldne temu primerno akademijo v dvorani. Na razpolago so igrice, glasbene točke in govori, posvečeni materam. Vso stvarino lahko društva naroče pri Prosvetni zvezi ali S. K. ženski zvezi, Miklošičeva cesta 5.

Naša knjižnica

»Mladika« ter »Dom in svet«, ta dva lista pozna pri nas pač že tudi vsaj velika večina kmetijskih ljudi. Prvi je družinski mesečnik ki ga izdaja »Družba sv. Mohorja« in ureja Fr. S. Finžgar in ki objavlja poleg lepih slik,

pesmi in povesti tudi razne poučne članke in notice. Urejevan je tako lepo in pisano tako mikavno, da si je pridobil že v kratkih letih svojega izhajanja več tisoč hvaležnih naročnikov po mestih in na kmetih, med izobraženstvom in med preprostim ljudstvom, kajti vsak bo našel v njem dovolj gradiva, ki ga bo z zanimanjembral. Zdi se nam, da je naša dolžnost, da opozorimo na »Mladiko« tudi vse člane naših prosvetnih društev, zlasti pa društva sama, saj bi ne smelo biti nobene društvene knjižnice, kjer bi ne blesteli tudi vsi letniki »Mladike«. Naroča se pri Mohorjevi družbi v Celju in stare za vse leto le 100 Din. — Tak, kakršna je danes »Mladika«, je bil časih »Dom in svet«. Zatik pred vojno je pa začel izgubljati nekdanji značaj družinskega lista in je postal po vojni strogo slovstvena in umetnostna revija, namenjena predvsem izobraženstvu. Ne tajimo, da je za večino obiskovalcev podeželskih knjižnic pretežak, toda na drugi strani je pa tudi res, da je v območju vsake knjižnice tudi več posameznikov, časih celo preprostih kmetijskih fantov in deklet, ki se za slovstveni napredek še prav posebno zanimajo in po našem mnenju je zato dolžnost tudi podeželskih knjižnic, da ne kupujejo samo listih povesti, po katerih povprašuje večina obiskovalcev, temveč da skuša podpirati tudi samoizobraževalna stremiljenja manjšine. — Glede na to pač tudi brez »Doma in sveta« ne bo mogla izhajati prav nobena podeželska knjižnica, zlasti ker ji bo že ta list sam nadomestil nabavo marsikatere druge knjige. — Ko tedaj v knjižničnem odboru razmišljate, katere in kakšne knjige naj si knjižnica nabavi, ne prezrite tudi teh dveh najodličnejših naših mesečnikov in postavka zanja bi morala biti vsako leto v proračunu. Seveda je pa treba paziti, da se posamezne številke med letom ne izgube in ju je treba dati ob zaključku letnika brezpogojno vezati.

Novo knjige. Ta mesec pogled na naš knjižni trg ni tako bogat, kot je bil zadnje tri, kar je tudi razumljivo, kajti vsa založništva gledajo na to, da vržejo ravno o praznikih med bravce čim največ, zaradi česar mora potem nujno nastopiti kratak odmor. Mohorjeva družba zadnji mesec zato sploh ni ničesar izdala. Cirilova listarna v Mariboru pa je drugi zvezek K. Mavevega romana »Pogorah Balkana«, ki vzbuja splošno zanimanje zlasti med mladimi bravci. Pač si pa ne privoščimo skoro nobenega oddiha naša

Jugoslovanska knjigarstva. Ki je izdala v zadnjih tednih zopet kar tri nova dela. V »Leposlovni knjižnici« je izšel moderen roman nemškega pisatelja Fr. Wenigla z naslovom »Mladostna krivda«. Tu nam pisatelj na prečesljiv način opisuje uničujoč vpliv pokvarjenega dijaka na svojega sošolca, ki zato popolnoma propade. — V »Ljudski knjižnici« je pa izšel sedaj že drugi roman slovitega francoskega pisatelja P. L. Ermita-ja z naslovom »Kako sem ubila svojega

otroka«. Knjiga bo gotovo zagrabila vsakega bravca in prepričani smo, da bo našla tudi po kmetih nešeto hvaležnih bravcev. Prav posebno opozarjamo nanjo še odbornike in voditelje naših društev, ker bodo našli v njej vpogled v delo in življenje modernih francoskih katoliških društev, od katerih bi lahko prevzeli marsikaj dobrega tudi zase. — Končno je izšel še nadaljnji zvezek zbirke »Kosmos«, ki prinaša zbirko dr. Gosarjevih člančkov in razprav z naslovom »Razprave o družbi in družabnem življenju«. Knjiga tvori nekaj uvod v gospodarski in socialni studij, ki sta danes tako potrebna vsakemu, zlasti pa še izobražencu.

Socialni vestnik

Delo za treznost. Delo za treznost je izrazito narodno socialno delo, zato ima tudi vsako prosvetno društvo odbornika za treznost. V vsakem društvu naj se osnuje treznostni odtsek, ki naj po svoji moči preprečuje pijančevanje v župniji. Velika rana na našem narodnem telesu je preklinjevanje in pretepanje. Ko gre človek ob sobolah zvečer ali v nedeljo popoldne ali zvečer skozi naše lepe slovenske vase, tedaj mu zagreni obisk na deželi grdo preklinjevanje in prerakanje, katerim končno sledijo adereci ali pa zapoje nož svoj grdo pesem. Društva so dobila navodila v zadnji številki »Vestnika«, kako naj poizve treznostni odtsek in da naj spočije naslov Prosvetni zvezi za odbornika treznosti.

Strežba bolnikom. Kljub temu, da imamo v naši banovini že dobro razvito strežbo bolnikov, ki jo po večini opravljajo redovnice in poklicne sestre, se kaže še velika vrzel po naših kmetijskih domovih. V hišo pride bolezen in potloži na posteljo očeta, mater. Pride zdravnik, nasvetuje dekletu kako naj bolniku streže, kaj naj mu kuha, kakšne okladke naj mu polaga, a večkrat vidimo, da so tudi domači strežniki silno okorni ali pa naprosto ravnaajo kakor zdravnik nasvetuje. Kako malo deklet je po naših bišah, katere bi znale pravilno bolnikom polagati okladke. Vsed te žive potrebe je Slov. kršč. ženska zveza vpetjala v svojih krožkih obvezna predavanja o strežbi bolnikom. To tvarino obravnavajo v letošnji zimi vsak teden en večer dekleta, zbrana v dekliškem, ozir. ženskem odtoku in sicer na podlagi knjige, katero je spisal dr. Rus: Prva pomoč v sili. Knjiga je opremljena s slikami, tako da na podlagi slik dekleta lahko praktično poizkušajo. Vabimo starše, da pustijo svoja dekleta k tako koristnim predavanjem, na podlagi katerih bodo koncem sezije delala dekleta tudi skušnje. S tem bo naša organizacija izvršila eno važnih socialnih nalog. Kjer pa še nimate dekliških krožkov, opozorite na to društvenega predsednika, da je njegova dolžnost, da ga takoj osnuje.